

Sygn. akt V KK 274/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Rafał Malarski

SSN Piotr Mirek

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Barbary Nowińskiej,
w sprawie T. P.,
oskarżonego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie,
w dniu 8 listopada 2016 r.,
kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego,
na niekorzyść oskarżonego,
od wyroku Sądu Apelacyjnego,
z dnia 21 kwietnia 2016 r., sygn. akt II AKa (...),
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w L.,
z dnia 17 listopada 2015 r., sygn. akt III K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięć o
karze i środku karnym zawartych w pkt I ppkt 1 i 2 i sprawę w tym
zakresie przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego
rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

T. P. został oskarżony o to, że:

I. w dniu 3 grudnia 2012 r. w L. działając w zamiarze bezpośrednim usiłował pozbawić życia J. J. poprzez wielokrotnie uderzanie siekierą pokrzywdzonej w okolice głowy i kończyn górnych powodując obrażenia w postaci rany rąbanej głowy ze złamaniem kości móżgoczaszki i uszkodzeniem mózgowia oraz naczyń krwionośnych, intensywny krwotok zewnętrzny skutkujący wstrząsem krwotocznym, niedowidzenie połowicze, ranę rąbaną przedramienia lewego z wieloodłamowym złamaniem trzonu kości łokciowej oraz uszkodzeniem mięśni, ranę rąbaną ręki lewej z uszkodzeniem mięśni okolicy kłębika, ranę rąbaną ręki prawej z uszkodzeniem ścięgna prostownika palca V, które to obrażenia spowodowały ciężką chorobę nieuleczalną lub długotrwałą oraz chorobę realnie zagrażającą życiu J. J., przy czym zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na postawę pokrzywdzonej oraz reakcję osób postronnych znajdujących się w jej otoczeniu,

tj. o przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

II. w okresie od stycznia 2010 r. do 21 września 2011 r. oraz od 23 listopada 2012 r. do 04 grudnia 2012 r. w L. oraz B. posiadał bez wymaganego zezwolenia broń palną w postaci pistoletu „M.” i pistoletu „W.” oraz amunicję w postaci 18 sztuk naboju kal. 9 mm i 7,65 mm z oznaczeniem (...),

tj. o przestępstwo z art. 263 § 2 k.k.

III. w okresie od stycznia 2010 r. do 21 września 2011 r. w L. oraz B. czynił przygotowania do posłużenia się jako autentycznymi podrobionymi dokumentami w postaci:

- dowodu osobistego na nazwisko O. R. opatrzonego swoim zdjęciem o numerze wydanego w dniu 09.10.2003 r. przez Prezydenta Miasta W.,
 - dowodu osobistego na nazwisko H. R. opatrzonego swoim zdjęciem o numerze (...) wydanego w dniu 05.12.2007 r. przez Prezydenta Miasta B.,
 - prawa jazdy kat. B na nazwisko H. R. opatrzonego swoim zdjęciem numer (...), seria (...) wydanego w dniu 29.01.2009 r. przez Prezydenta Miasta B.,
- w ten sposób, że wszedł w posiadanie w/wym. dokumentów,

tj. o przestępstwo z art. 270 § 3 k.k.

IV. w okresie od stycznia 2010 r. do 03 grudnia 2012 r. w B., M., Ł., W. i L. działając w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru zmuszał J. J. do określonego działania i zaniechania za pomocą gróźb bezprawnych w ten sposób, że wypowiadał pod jej adresem, w tym kilkakrotnie posługując się bronią palną, oraz przekazywał telefonicznie groźby pozbawienia jej życia i osób dla niej najbliższych, a także wysyłał do niej listy zawierające groźby pozbawienia jej życia, przez co działał w celu zmuszenia J. J. do pozostania z nim w związku konkubenckim, ponownym jego stworzeniu, przeprowadzenia rozmowy telefonicznej z D. P. oraz zaciągnięcia przez nią kredytu, przy czym groźby te wzbudziły w zagrożonej uzasadnioną obawę, że zostaną spełnione,

tj. o przestępstwo z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Sąd Okręgowy w L. wyrokiem z dnia 17 listopada 2015 r., sygn. akt III K (...), orzekł w następujący sposób:

I. uznał oskarżonego T. P. za winnego popełnienia czynu opisanego w punkcie I stanowiącego przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za czyn ten na podstawie art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 25 (dwudziestu pięciu) lat pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 77 § 2 k.k. orzekł, iż oskarżony T. P. może skorzystać z warunkowego zwolnienia nie wcześniej niż po 20 latach wymierzonej mu w pkt I części dyspozytywnej wyroku kary pozbawienia wolności,

III. na podstawie art. 46 § 2 k.k. orzekł od oskarżonego T. P. na rzecz pokrzywdzonej J. J. nawiązkę w wysokości 50.000 zł,

IV. uznał oskarżonego T. P. za winnego popełnienia czynu opisanego w punkcie II części wstępnej wyroku z art. 263 § 2 k.k. i za przestępstwo to na podstawie art. 263 § 2 k.k. wymierzył mu karę roku i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności,

V. uznał oskarżonego T. P. za winnego popełnienia czynu opisanego w punkcie III części wstępnej wyroku stanowiącego przestępstwo z art. 270 § 3 k.k. i za czyn ten na podstawie art. 270 § 3 k.k. wymierzył mu karę 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności,

VI. uznał oskarżonego T. P. za winnego popełnienia czynu opisanego w punkcie IV części wstępnej wyroku z tym ustaleniem, że działał w okresie od lipca 2010 r. do dnia 2 grudnia 2012 r. stanowiącego przestępstwo z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za występki ten na podstawie art. 191 § 1 k.k. wymierzył mu karę roku i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności,

VII. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1a k.k. połączył oskarżonemu jednostkowe kary pozbawienia wolności i wymierzył mu karę łączną 25 (dwudziestu pięciu) lat pozbawienia wolności i na mocy art. 77 § 2 k.k. orzekł, że oskarżony T. P. może skorzystać z warunkowego zwolnienia nie wcześniej niż po 20 latach wymierzonej mu kary łącznej,

VIII. na podstawie art. 63 § 1 k.k. zaliczył oskarżonemu na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności okres jego tymczasowego aresztowania w sprawie od 4 grudnia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r.,

IX. na podstawie art. 41a § 1 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego T. P. zakaz kontaktowania się oraz zbliżania się do pokrzywdzonej J. J. na okres 15 lat,

X. na podstawie art. 44 § 1 k.k. orzekł przepadek na rzecz Skarbu Państwa dowodów rzeczowych,

XI. zasądził od oskarżonego T. P. na rzecz oskarżycielki posiłkowej J. J. kwotę 3.690 złotych tytułem udziału w sprawie jej pełnomocnika,

XII. na podstawie art. 627 k.p.k. oraz art. 2.1 pkt 6 ustawy o opłatach w sprawach karnych z dnia 23 czerwca 1973 r. z późniejszymi zmianami zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe, w tym opłatę w kwocie 600 zł.

Apelacje od tego wyroku Sądu Okręgowego w L. wnieśli obrońcy oskarżonego, pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej oraz prokurator.

Obrońca oskarżonego T. P. – adw. M. J. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych mający wpływ na treść wydanego orzeczenia, obrazę przepisów postępowania: art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k.; art. 167 k.p.k., art. 170 § 3 k.p.k.; art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k.; art. 410 k.p.k. Z ostrożności procesowej obrońca oskarżonego T. P. postawił także zarzut rażącej niewspółmierności kary.

W konkluzji obrońca oskarżonego – adw. M. J. wniósł o zmianę kwalifikacji prawnej czynu opisanego w pkt I części wstępnej wyroku poprzez uznanie, że oskarżony dopuścił się względem pokrzywdzonej jedynie czynu z art. 157 § 1 k.k. ewentualnie czynu z art. 156 § 1 pkt. 2 k.k.; uniewinnienie oskarżonego od popełnienia czynu opisanego w pkt. II części wstępnej wyroku; uniewinnienie oskarżonego od popełnienia czynu opisanego w pkt III części wstępnej wyroku; uniewinnienie oskarżonego od popełnienia czynu opisanego w pkt. IV części wstępnej wyroku; zmianę orzeczenia o karze poprzez jej wymierzenie w dolnych granicach ustawowego zagrożenia; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Obrońca oskarżonego T. P. – adw. M. W. zaskarżył wyrok w pkt. I–III, IV, pkt. VI–XII w całości, w tym co do winy – na korzyść oskarżonego, a w pkt. V – w części dotyczącej kary – na korzyść oskarżonego, zarzucając: błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego orzeczenia, który miał wpływ na jego treść; obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 k.p.k., art. 5 § 2 k.p.k., art. 167 k.p.k. w brzmieniu sprzed 1 lipca 2015 r. oraz art. 170 k.p.k. Z ostrożności procesowej obrońca zarzucił rażąca niewspółmierność zarówno kar jednostkowych (w tym również w pkt V wyroku za czyn z art. 270 § 3 k.k.), jak i kary łącznej 25 lat pozbawienia wolności orzeczonej względem oskarżonego, a także w związku z orzeczeniem, iż oskarżony może skorzystać z warunkowego zwolnienia nie wcześniej, niż po 20 latach wymierzonej mu kary jednostkowej za czyn opisany w pkt. I wyroku oraz kary łącznej.

W konkluzji obrońca oskarżonego T. P. – adw. M. W. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości na korzyść oskarżonego T. P. i:

a) poprawę kwalifikacji prawnej czynu określonego w pkt. I wyroku (czyn z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 w zw. z art. 11 § 2 k.k.) na wyłącznie czyn z art. 157 lub art. 156 § 1 k.k. i w tym zakresie wymierzenie oskarżonemu kary współmiernej do czynu rzeczywiście popełnionego, w oparciu o prawidłowo stosowane dyrektywy wymiaru kary,

b) w zakresie czynu określonego w pkt. V wyroku (czyn z art. 270 § 3 k.k.) o orzeczenie sprawiedliwej kary o charakterze nie izolacyjnym,

c) w pozostałym zakresie – uniewinnienie oskarżonego od zarzucanych mu czynów,

ewentualnie o:

d) uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji.

Pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej J. J. zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w L. w całości na niekorzyść oskarżonego i zarzucił: obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 53 § 1 i 2 k.k., naruszenie przepisu prawa materialnego, a mianowicie art. 148 § 1 k.k.

W konkluzji pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w zakresie punktu I i VII i wymierzenie kary dożywotniego pozbawienia wolności adekwatnej do stopnia zawinienia.

Prokurator Rejonowy w L. zaskarżył powyższy wyrok na korzyść oskarżonego T. P. w części dotyczącej orzeczonej wobec niego kary i środków karnych i zarzucił: obrazę przepisów prawa materialnego tj. art. 4 § 1 k.k., art. 86 § 1a k.k., art. 41 a § 4 k.k., art. 44 § 1 k.k.

W konkluzji Prokurator wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku:

- w punkcie III jego części dyspozytywnej poprzez powołanie art. 4 § 1 k.k. w podstawie prawnej orzeczenia nawiązki,

- w punkcie VII jego części dyspozytywnej poprzez usunięcie z podstawy prawnej orzeczonej kary łącznej 25 lat pozbawienia wolności art. 86 § 1a k.k. i zastąpienie go przepisem z art. 88 k.k.,

- w punkcie IX jego części dyspozytywnej poprzez powołanie art. 41 a § 4 k.k. w podstawie prawnej orzeczonego zakazu zbliżania się wraz z jednoczesnym określeniem odległości, którą skazany T. P. obowiązany jest zachować od pokrzywdzonej J. J. na poziomie 100 metrów,

- w punkcie X jego części dyspozytywnej poprzez powołanie art. 44 § 2 k.k. i art. 44 § 6 k.k. w podstawie prawnej oruczonych dowodów rzeczowych.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2016 r., sygn. akt II AKa (...), orzekł w następujący sposób:

I. zmienił zaskarżony wyrok wobec oskarżonego T. P. w ten sposób, że:

1) za przypisany mu w punkcie I części rozstrzygającej czyn, przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. na podstawie art. 14 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k., wymierzył mu karę 15 (piętnastu) lat pozbawienia wolności, stwierdzając że utraciło moc orzeczenie o karze łącznej zawarte w punkcie VII części rozstrzygającej i na podstawie art. 77 § 2 k.k. ograniczył skorzystanie przez oskarżonego z warunkowego przedterminowego zwolnienia w ten sposób, że może ono nastąpić nie wcześniej niż po odbyciu 14 (czternastu) lat wymierzonej mu kary pozbawienia wolności,

2) w miejsce orzeczenia zawartego w punkcie IX części rozstrzygającej, za czyn przypisany oskarżonemu w punkcie I części rozstrzygającej, na podstawie art. 41a § 1 i 4 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego T. P. zakaz kontaktowania się z pokrzywdzoną J. J. oraz zbliżania się do niej na odległość mniejszą niż 100 metrów na okres 15 lat,

3) za podstawę orzeczenia w punkcie X części rozstrzygającej przyjął art. 44 § 2 k.k. i art. 44 § 6 k.k.;

II. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy;

III. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę łączną 15 (piętnastu) lat pozbawienia wolności, ograniczając na podstawie art. 77 § 2 k.k. skorzystanie przez oskarżonego z warunkowego przedterminowego zwolnienia z tej kary w ten sposób, że może ono nastąpić nie wcześniej niż po odbyciu 14 (czternastu) lat, zaliczając na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary łącznej okres tymczasowego aresztowania od dnia 4 grudnia 2012 r. do 21 kwietnia 2016 r.;

IV. zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty za postępowanie odwoławcze w kwocie 620 zł w tym 600 zł tytułem opłaty za obie instancje;

V. zwolnił oskarżyciela posiłkowego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze.

Kasację do ww. wyroku Sądu Apelacyjnego wniosł Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, który zaskarżając wymieniony wyrok w części dotyczącej orzeczenia o karze za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. na niekorzyść skazanego T. P., na zasadzie art. 523 § 1a k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k., art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zarzucił „rażącą niewspółmierność kary orzeczonej wobec oskarżonego T. P. poprzez wymierzenie mu kary 15 lat pozbawienia wolności, w sytuacji gdy prawidłowo ustalone przez Sąd Okręgowy w L. okoliczności sprawy, w tym bardzo wysoki stopień winy i społecznej szkodliwości czynu przypisanego oskarżonemu, okoliczności popełnienia przestępstwa, a w szczególności sposób jego działania, polegający na precyzyjnym i długotrwałym przygotowywaniu się do zbrodni zabójstwa, a następnie na zadaniu pokrzywdzonej J. J. w miejscu jej pracy, w obecności innych pracowników wielokrotnych uderzeń ostrzem siekiery w okolice głowy i kończyn górnych oraz zadaniu ostatecznego ciosu siekierą, której ostrze utkwilo w kości potylicznej, a usunięcie jej mogło nastąpić dopiero podczas zabiegu chirurgicznego, wskazujące na wyjątkową brutalność działania wobec bezbronnej kobiety i to w miejscu publicznym, jak również na rozpoznaną u T. P. osobowość o cechach psychopatycznych, co prowadzi do wniosku, iż tak orzeczona kara pozbawienia wolności za to jednostkowe przestępstwo jest karą rażąco łagodną i nie spełnia wymogów prewencji indywidualnej, jak też przeczy względom na społeczne oddziaływanie kary, które przemawiają za orzeczeniem wobec T. P. surowszej kary pozbawienia wolności za czyn 13 § 1 k.k. w zw. z art. 148 § 1 k.k. i art. 156 § 1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”.

W konkluzji Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny wniosł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego okazała się zasadna, co w efekcie spowodowało uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej rozstrzygnięć o karze i środku karnym zawartych w pkt I ppkt 1 i 2 wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Na wstępie wskazać należy, że § 1a został dodany do art. 523 k.p.k. ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (*Dz. U. poz. 437*) z dniem 15 kwietnia 2016 roku w następującym brzmieniu: „W sprawach o zbrodnie Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny może wnieść kasację wyłącznie z powodu niewspółmierności kary”. Następnie ustawą z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (*Dz. U. poz. 1070*), która weszła w życie w dniu 5 sierpnia 2016 r., brzmienie art. 523 § 1a k.p.k. zostało zmienione na następujące: „Ograniczenia, o którym mowa w § 1 zdanie drugie (tzn. tego, że kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary), nie stosuje się do kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego w sprawach o zbrodnie”.

Z powyższego wynika zatem, że w art. 523 § 1a k.p.k. wprowadzono wyjątek od zasady, że kasacja nie może być wniesiona wyłącznie z powodu niewspółmierności kary, a wyjątek od tej zasady i to jedynie w sprawach o zbrodnie dotyczy tylko jednego podmiotu – Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego. Zwrócić należy jednocześnie uwagę, że w art. 523 § 1a k.p.k. mowa jest o „niewspółmierności kary”, zaś w art. 438 pkt 4 k.p.k. użyto zwrotu „rażąca niewspółmierność kary”. W piśmiennictwie wskazuje się, że różnica ma tu charakter jakościowy, gdyż dotyczy stopnia natężenia niewspółmierności. Wykładnia językowa art. 523 § 1a k.p.k. wskazuje, że kasacja może zostać oparta na zarzucie „zwykłej” niewspółmierności kary. Jednak wykładnia systemowa i funkcjonalna sprzeciwia się takiemu stwierdzeniu. W systemie środków zaskarżenia jednym z kryteriów podziału na zwyczajne i nadzwyczajne środki zaskarżenia są podstawy zaskarżenia, które w przypadku nadzwyczajnych środków zaskarżenia mają charakter kwalifikowany. Kasacja może zostać oparta na zarzucie „rażącego”

naruszenia prawa, gdy mogło mieć „istotny” wpływ na treść orzeczenia (art. 523 § 1 k.p.k.). Takiego wymagania nie ma w przypadku podstaw do wniesienia zwykłych środków zaskarżenia (art. 438 k.p.k.). Powyższe prowadzi do wniosku, że posłużenie się w art. 523 § 1a k.p.k. określeniem „niewspółmierność kary” wynika tylko z zastosowanej techniki legislacyjnej. Chodziło bowiem o wprowadzenie wyjątku od zasady wyrażonej w art. 523 § 1 k.p.k., że kasacja nie przysługuje wyłącznie z powodu „niewspółmierności kary”, dlatego też ten sam zwrot został powtórzony w art. 523 § 1a k.p.k. W konsekwencji należy przyjąć, że ocena zasadności kasacji z punktu widzenia zarzutu dotyczącego kary powinna nastąpić w systemowym powiązaniu z art. 438 pkt 4 k.p.k. [por. D. Świecki (red.), B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2016*, LEX/el. 2016]. Reasumując należy zatem stwierdzić, że Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, w sprawach o zbrodnie, nie może wnieść kasacji wyłącznie z powodu jakiegokolwiek niewspółmierności kary, ale tylko z powodu „rażącej niewspółmierności kary”, o jakiej mowa w art. 438 pkt 4 k.p.k.

Niezależnie od powyższego zwrócić należy uwagę na jeszcze jedną okoliczność, związaną z dopuszczalnością wniesienia w niniejszej sprawie kasacji w trybie art. 523 § 1a k.p.k. Możliwość taką zdawał się kwestionować oskarżony T. P. w piśmie datowanym na dzień 11 października 2016 r., podnosząc że przepis art. 523 § 1a k.p.k. wszedł w życie w sierpniu 2016 r., a zatem po kilku miesiącach od wydanego w sprawie wobec jego osoby prawomocnego wyroku. Rzecz jednak w tym – o czym była już mowa powyżej – że § 1a został dodany do art. 523 k.p.k. z dniem 15 kwietnia 2016 roku, zaś wyrok Sądu Apelacyjnego w sprawie II AKa (...) zapadł w dniu 21 kwietnia 2016 r., a zatem niespełna tydzień po dodaniu § 1a do art. 523 k.p.k. W dniu 5 sierpnia 2016 r. brzmienie art. 523 § 1a k.p.k. zostało z kolei zmienione, przy czym porównanie treści tego przepisu w brzmieniu do dnia 5 sierpnia 2016 r. i od tego dnia wskazuje, że dokonana ustawą z dnia 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta zmiana miała charakter jedynie redakcyjny. Ponieważ w dacie orzekania oraz wnoszenia kasacji obowiązywały, wskazane powyżej przepisy, to przy braku odpowiednich przepisów przejściowych, które wyłączałyby możliwość zastosowania

art. 523 § 1a k.p.k. w sprawie oskarżonego T. P., zarzuty w tym zakresie samego oskarżonego należy uznać za niezasadne.

Po tych uwagach natury ogólnej przejść należy do wyłożenia powodów wydania w przedmiotowej sprawie orzeczenia o charakterze kasatoryjnym w części dotyczącej rozstrzygnięć o karze i środku karnym. W tym zakresie zwrócić należy przede wszystkim uwagę na to, jakie okoliczności w pisemnych motywach wyroku wyeksponował Sąd Apelacyjny, a które to – w ocenie tego Sądu – miały przemawiać za złagodzeniem orzeczonej wobec T. P. kary 25 lat pozbawienia wolności. Sąd odwoławczy zaczął mianowicie swój wywód od spostrzeżenia, że Sąd Okręgowy nie uwzględnił należycie właściwości i warunków osobistych oskarżonego, w tym jego sposobu życia przed popełnieniem przestępstwa. Następnie zwrócono uwagę na niekaralność oskarżonego, nieosiągnięcie przez niego zamierzonego skutku w postaci śmierci pokrzywdzonej, odwołano się także do poczucia odrzucenia i osamotnienia oskarżonego. Dalej Sąd Apelacyjny dostrzegł z jednej strony niezwykle brutalny sposób działania oskarżonego, aczkolwiek stwierdził, że alternatywą dla kary 15 lat pozbawienia wolności jest tylko kara 25 lat pozbawienia wolności. W rezultacie – w ocenie Sądu odwoławczego – „nie sposób uznać żadnej z dwóch kar, których wymierzenie w takim jak ten wypadku jest teoretycznie możliwe – to jest ani kary 15 lat pozbawienia wolności ani też kary 25 lat pozbawienia wolności – za w pełni realizującą dyrektywy zasady sprawiedliwości, w niezbędnym zakresie funkcję wychowawczą, ale także funkcję w zakresie prewencji indywidualnej i ogólnej, a wreszcie funkcję skutecznej ochrony społeczeństwa przed stanowiącym potencjalnie zagrożenie także w przyszłości, sprawcą ciężkiego przestępstwa”. Zdaniem Sądu Apelacyjnego kara 15 lat pozbawienia wolności może być odbierana jako kara zbyt łagodna, a kara 25 lat pozbawienia wolności prowadzi do dwudziestopięcioletniej izolacji sprawcy usiłowania zabójstwa. Uzasadniając korektę wyroku Sądu Okręgowego Sąd Apelacyjny wymienił w związku z powyższym działanie bez szczególnej motywacji, pod wpływem zamiaru bezpośredniego wywołanego nagłym impulsem oraz to, że do śmierci ofiary jednak nie doszło.

W dalszej części pisemnych motywów swojego orzeczenia Sąd Apelacyjny, uzasadniając orzeczenie wydane na podstawie art. 77 § 2 k.k., dostrzegł jednak

potrzebę dłuższej izolacji oskarżonego w zakładzie karnym, tak z uwagi na cele wychowawcze i zapobiegawcze, jakie kara winna spełnić wobec niego, jak też mając na względzie jej zadania w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. W tym kontekście Sąd *ad quem* stwierdził, że oskarżony jest osobą w wysokim stopniu zdemoralizowaną, o czym świadczy wysoka skłonność do zachowań agresywnych, jak i okoliczności usiłowania niezwykle brutalnej i bezwzględnej zbrodni, której ofiarą padła pokrzywdzona, nie mając przy tym wątpliwości, że T. P. wymaga długotrwałych oddziaływań resocjalizacyjnych i kształtowania właściwej postawy w warunkach zakładu karnego, tak aby nauczył się przestrzegać i szanować prawo, a w przyszłości nie popełnił ponownie przestępstwa.

Powyższe stanowisko nie zasługiwało na akceptację Sądu Najwyższego. Trafnie wskazano bowiem w kasacji – o czym przekonuje już chociażby pobieżna lektura wskazanych wyżej argumentów Sądu Apelacyjnego – że uzasadnienie Sądu II instancji w zakresie wymiaru kary za zbrodnię usiłowania zabójstwa w istocie jest wewnątrznie sprzeczne. Sąd odwoławczy stwierdza bowiem z jednej strony, że Sąd Okręgowy nie uwzględnił należycie właściwości i warunków osobistych oskarżonego, w tym jego sposobu życia przed popełnieniem przestępstwa, by jednocześnie stwierdzić, że oskarżony jest w wysokim stopniu zdemoralizowany, o czym świadczy wysoka skłonność do zachowań agresywnych, jak i okoliczności usiłowania niezwykle brutalnej i bezwzględnej zbrodni, której ofiarą padła pokrzywdzona.

Zwrócić należy także uwagę, że we wręcz drobiazgowym uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy w L. przeprowadził szeroki wywód, którego konkluzją było, iż nawet wymierzenie wobec T. P. kary pozbawienia wolności w maksymalnym wymiarze 15 lat jest niemożliwe, a kara 25 lat pozbawienia wolności jest niewątpliwie surowa, ale taką też należy stosować za najcięższe zbrodnie. W tym kontekście przypomnieć należy, że Sąd Okręgowy uwzględnił stronę podmiotową i przedmiotową, popełnienie przestępstwa z winy umyślnej, w zamiarze bezpośrednim, wysoki stopień zawinienia, działanie z premedytacją, dokładne zaplanowanie czynu przez oskarżonego, obmyślenie działania, zabranie odpowiednich narzędzi, aby zrealizować swój plan, realizowanie celu w sposób

metodyczny, konsekwentny, z wyrachowaniem. Sąd Okręgowy uwzględnił także, iż T. P. ma osobowość o cechach psychopatycznych, która determinowała taki sposób zachowania, jak instrumentalne traktowanie ludzi, brak empatii, skupianie się tylko na własnej osobie.

Sąd Apelacyjny w zasadzie zupełnie pominął wyżej wymienione cechy osobowości T. P. Co więcej, w uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny – z niewiadomych przyczyn – wskazał, że zachowanie T. P. było spowodowane „nagłym impulsem”, abstrahując od poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, z których wynikało, że najpierw oskarżony telefonicznie upewnił się, iż pokrzywdzona przebywa w pracy, następnie zapewnił ją, że sam przebywa poza L., by potem wejść do budynku, w którym przebywała pokrzywdzona, gdzie najpierw zapewniał ją – w obecności innych osób – o chęci oddania kluczy do mieszkania, a następnie oznajmił jej „że nie będzie żyła bez niego” i zaczął zadawać uderzenia siekierą i dopiero będąc przekonany, że J. J. nie żyje rzucił się do ucieczki. Niezależnie od tego zaznaczyć należy, że na s. (...) uzasadnienia wyroku Sąd Okręgowy wyraził przekonanie, że zamiar pozbawienia życia J. J. ugruntował się u T. P. już w trakcie zajścia w lesie w pobliżu G. w dniu 27 listopada 2012 roku, dokąd oskarżony wywiózł pokrzywdzoną i dysponował już wówczas takim samym narzędziem, jakim później zaatakował ją w dniu 3 grudnia 2012 roku.

Odnosząc się natomiast do wskazywanej na s. (...) uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego dotychczasowej niekaralności oskarżonego, to podnieść należy, że żadną szczególną zasługą obywatela nie jest to, iż nie był wcześniej karany za popełnienie przestępstwa, jak i to, że pierwszy wyrok karny zapadł wobec niego już po usiłowaniu dokonania zbrodni. W tym kontekście niezbędne staje się jednak przypomnienie, że pozostałe zarzucane T. P. przestępstwa (z art. 263 § 2 k.k., z art. 270 § 3 k.k., z art. 191 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.) zostały popełnione – co oczywiste – przed wydaniem w przedmiotowej sprawie wyroku. Ponadto wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 29 grudnia 2014 r., V K (...), T. P. został uznany winnym popełnienia w okresie od 9 lipca 2009 r. do 7 września 2011 r. przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i art. 65 § 1 k.k., za które wymierzono mu między innymi karę 6 lat pozbawienia wolności, a także orzeczono wobec oskarżonego obowiązek naprawienia szkody

wyrządzonej w sumie 86 pokrzywdzonym. Ekspozowanie zatem uprzedniej niekaralności oskarżonego nie wydaje się w realiach niniejszej sprawy uzasadnione.

Uwzględniając powyższe okoliczności Sąd Okręgowy w L. wymierzył T. P. karę 25 lat pozbawienia wolności, wskazując jednoznacznie – w ramach swoich kompetencji – że tego rodzaju kara nie jest rażąco niewspółmiernie surowa. Dokonując kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu I instancji Sąd odwoławczy w żadnym fragmencie uzasadnienia nie stwierdził, że wymierzona przez Sąd Okręgowy w L. T. P. kara 25 lat pozbawienia wolności jest rażąco niewspółmierna, jak to stanowi art. 438 pkt 4 k.p.k. Sąd *ad quem* skupił się raczej na wyeksponowaniu – nie ustrzegając się przy tym sprzeczności, o czym powyżej – okoliczności przemawiających za złagodzeniem orzeczonej przez Sąd I instancji kary. W orzecznictwie jest natomiast prezentowany pogląd, że rażąca niewspółmierność kary zachodzi tylko wówczas, gdy na podstawie ujawnionych okoliczności, które powinny mieć zasadniczy wpływ na wymiar kary, można przyjąć, że zachodzi wyraźna – nie dająca się zaakceptować – różnica między karą wymierzoną przez sąd pierwszej instancji a karą, jaką należałoby wymierzyć w instancji odwoławczej w następstwie prawidłowego zastosowania w sprawie dyrektyw wymiaru kary przewidzianych w art. 53 k.k. oraz zasad ukształtowanych przez orzecznictwo Sądu Najwyższego (zob. np. wyrok SN z dnia 14 listopada 1973 r., III KR 254/73, OSNPG 1974, nr 3, poz. 51). Zmiana wysokości orzeczonej kary może w postępowaniu odwoławczym nastąpić jedynie wówczas, gdyby kara ta jawiła się jako „rażąco niewspółmierna”. Sąd Apelacyjny w pisemnych motywach swojego wyroku nie przedstawił natomiast okoliczności, wskazujących że Sąd Okręgowy w L. nieprawidłowo zastosował dyrektywy i zasady wymiaru kary przy kreowaniu jej wymiaru wobec T. P.

W orzecznictwie wyrażono także stanowisko, że „szczególny charakter kary 25 lat pozbawienia wolności wynika nie tylko z faktu jej długotrwałości, ale przede wszystkim z uwagi na jej charakter eliminacyjny. Przyjmuje się, że karę tę należy stosować wyłącznie w wypadkach najcięższych, gdy okoliczności obciążające zdecydowanie przeważają nad okolicznościami łagodzącymi i tylko wtedy, gdy stopień winy jest na tyle wysoki, że uzasadnia zastosowanie tej kary, a w

okolicznościach konkretnego przypadku nawet kara 15 lat pozbawienia wolności nie spełniłaby indywidualno- lub generalno-prewencyjnych celów kary wymienionych w art. 53 § 1 k.k.” (*wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 25 listopada 2014 r., II AKa 198/14, LEX nr 1602965*). To stanowisko winien mieć na względzie Sąd Apelacyjny, ponownie kontrolując orzeczenie Sądu Okręgowego w L. w części dotyczącej wymiaru orzeczonej wobec oskarżonego T. P. kary pozbawienia wolności. W szczególności Sąd odwoławczy zbada, czy orzeczona kara 25 lat pozbawienia wolności za usiłowanie zabójstwa jest w pełni sprawiedliwa, odzwierciedla wszystkie okoliczności przypisanego oskarżonemu przestępstwa oraz uwzględnia osobowość sprawcy i jego postępowanie przed i po popełnieniu tej zbrodni. Rzeczą Sądu Apelacyjnego będzie w tym kontekście rozważenie także i tej okoliczności, jakiego rodzaju kara nie tylko na długi czas wyeliminuje oskarżonego ze społeczeństwa, ale i uzmysłowi mu, że popełnienie tak ciężkiej zbrodni nie może być właściwą drogą przez życie. Nieodzowne wydaje się także rozważenie przez Sąd odwoławczy ponownego zastrzeżenia na podstawie art. 77 § 2 k.k.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięć o karze i środku karnym zawartych w pkt I ppkt 1 i 2 i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Rozstrzygnięcie o środku karnym stanowiło zaś następstwo uwzględnienia kasacji w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze, skoro środek odwoławczy co do kary uważa się za zwrócony przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych (art. 447 § 2 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

R. G.